

SAHABENİN YERİ-5

Bismillahirrahmanirrahim.

Elhamdülillahi Rabb'il âlemin. Vessalatu vesselamu alâ Resûlina Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi tanımak için hadis-i şerifleri bilmek gerekiyor, dedik. Hadis-i şerif de karşımıza bir sahabi nesli çıkarıyor. Sahabiye tanımadan hadis bilmek mümkün değil. Çünkü Allah demek için, Peygamber demek için bu sesleri bizim neslimize kadar ulaştıran ana mekân sahabi mekânıdır. Ashabı kiram kadar dinimiz olur. Ashabı kiramın olmadığı kadar da dinimiz olmayacak demektir. Sahabiye konuşmak İslam'ı konuşmaktır. Sahabiye zedelemek İslam'ı zedelemektir.

Biz ashabı kiramı bir yere oturtmadığımız sürece İslam, Şeriat, Kur'an diye bir hakikati önümüzde hepimizin teslim olduğu bir mantıkla muhakkak bulamayacağız. Bu hareket noktamızdan yola çıkarak ashabı kiramı bir din konusu olarak konuşuyoruz. Ashabı kiram imanımızla ilgilidir, diyoruz.

Bu hususta biraz sonra inşallah Ümmet'in büyüklerinden örnekler vereceğiz. Gazali rahmetullahi aleyhin çok derli-toplu bir sözünü nakledeceğim inşallah. Ama ashabı kiram konusunu defalarca vurguluyoruz:

Sahabi herhangi bir tarih kesitini yansıtmıyor. İslam'ın merkezini yansıtıyor. Ama Selahaddin Eyyubi, Sultan Fatih İslam'ın tarihinde çok önemli bir noktayı yansıtıyor. Selahaddin'i ya da Sultan Fatih Muhammed'i kaldırırsan, tarihin, coğrafyanın o bölümünü kaldırırsın. Mesela; Sultan Fatih'i zedelediğin zaman kalkan şey İslam toprağının İstanbul'u olur, sekizinci asrın filan limiti tarihten kalkar. Ama İstanbul kalkmış olur, Mekke, Medine, İskenderun, Hatay, Bağdat'ta devam eder. Evet, coğrafya, tarih bundan etkilenir ama İslam etkilenmez. Ashabı kiram böyle değildir. Kaldırdığın zaman ashabı İslam kalkar; zedelediğin zaman İslam zedelenir. Yani bir derenin en başında çamurlandığı bir ortamda derenin beş yüz metre sonrası da bin metre sonrası da çamurdur. Çünkü su kirli, çamurlu, bulanık gelmektedir. Ashabı kirama bu mantıkla bakıyoruz.

Bir mü'minin ashabı kiram konusunda iki suçu işlemesi imanla ilgili bir tehlikelidir. Birinci suç; ashabı kiramı peygamber düzeyine çıkarmaktır. Bu imanla ilgili bir tehlikelidir. Yani sahabe-i kiram için peygamber gibi masum olduklarını, günah işlemediklerini, yaptıkları her şeyin doğru olduğunu söyleyemeyiz. Söylediğimiz an imanî bir tehlike karşımıza çıkar. Bunun tersi de büyük bir hatadır. Ashabı kiram günahsız, hatasız, masum olmadıkları gibi sıradan hacı amca, cami imamı da değildirler.

Ashabı kiramı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in emanetçileri olarak bulundukları konumdan peygamber konumuna çıkarmak, uçurmak, melekleştirmek de mümkün değildir, bunu da kabul edemeyiz. Oradan alıp da Bağdat'ta bir fırıncı, Medine'de hurma pazarlayıcı bir tüccar konumuna getirdiğimizde de aynı hatayı işleyebiliriz. İki zıt kutbun ortasında da Ehlisünnet'in itikadı - inşallah ayrıntılarına gireceğimiz şekilde- bu Ümmet'in ortak değeridir. İnşallah bunu muhafaza edeceğiz.

Biz kardeşler, ashabı kiramla ilgili şöyle inanıyoruz: Allah nasıl Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemi Abdullah'ın oğlu Muhammed'i ta Âdem aleyhisselamdan beri soydan soya, anadan babadan aşağı doğru tertemiz bir soyla seçerek getirdiyse yani insanlığın içinde Abdullah isimli bir adamın oğlu olarak doğacak Muhammed diye bir insanı ta ezelden beri hazırladıysa O'nun yanında bir numaralı dostları olarak ashabı kiramı da hazırladı. Evet, ashabin hazırlanışı soy olarak belki Efendimiz

aleyhisselam gibi Âdem aleyhisselama giden bir şecere parlaklığıyla gitmiyor. Belki onlar filanca suçları işlemiş insanlar. Ama büyük bir kadro olarak ashabı kiramı Allah Teâlâ hazırladı. Bu hazırlamanın ürünü olarak ashabı kiram on, on üç sene Mekke’de Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme eziyet ettiler, sıkıntı ettiler, geciktirdiler. Bunlar hep Allah’ın projesiydi.

Ashabı kiram ilk gün hemen Efendimiz’e teslim olsaydı yani Mekke’nin fethiyle beraber gerçekleşen o büyük teslimiyet Mekke’nin fethinden önce Mekke’de ilk gün gerçekleşseydi bu belki İslam’ın lehine olmayacaktı. Hazırlıksız bir yola çıkma olacaktı. Ama yirmi yıl hatta yirmi bir yıl sonra Kâbe putlardan temizlenip İslam’a merkez olma noktasına geldiğinde yirmi bir yıllık bir hazırlıktan sonra çıkılan yol, bin dört yüz senedir geri dönüşü olmayan bir yola dönüştü. Eğer ilk çıktığı gün “vay zaten Muhammed güvenilir bir adamdır, emindir” deyip herkes kanatlarını kırpsaydı da müşrikler teslim olsaydı belki İslamiyet’in dünyada on senesi olmayacaktı. Hazır bulunmuş bir lokma çarçur edilecekti. Ama ashabı kiram alın teriyle; ailelerinden fedakârlık yaparak, analarından ayrılarak, en basitinden Sümeyye’nin şahadeti, Ammar’ın babasının anasının şahadetlerini kastediyorum, hicretler, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kızlarının bile hicret etmesi, Habeşistan olayı, Yesrib olayı, Uhud olayları, Hendek olayları... Bütün bunların hepsi gözden geçirildiğinde ağır faturalar ödenerek İslam, Veda Hutbesi’yle Resûlullah aleyhisselatu vesselamın veda edip gideceği kıvama geldiğinde kolay kolay filancalar irtidat etti, filancalar zekât vermiyor diye dağılacak bir din olma durumuna getirilemedi.

Bu ne sayesinde oldu? İyice pişmiş, kavrulmuş bir nesil olarak ashabı kiram -Allah onlardan razı olsun- İslam’ı sahiplendiler. İlk gün herkes Müslüman olsaydı beşinci gün belki de yarısı gidecekti. Ashabı kiram Allah tarafından seçilmiş bir nesildir bunun için söylüyoruz. Onların Ümmet’in önderleri oluşu, sözle, kılıçla, malla yapılan cihadın en iyisini yapan en mübarek nesil olarak Ümmeti Muhammed’in tarihine geçmiş olmaları hak edilmiş bir unvandır. Ashabı kiram filan ödülle bu unvanı kazanmadılar. Bu bir zemine oturuyor. Bu zemini takdir edemediği zaman insanlar, kardeşler kalkar Âişe radiyallahu anhaya kimin hanımı kimin kızı olduğunu düşünmeden, kendisi beş kuruşluk bir işi bile olmadığı hâlde sadece ağzı iyi laf yaptığı için, kalemi güzel yazdığı için kendisini Âişe’yi bile muhakeme edecek cüretin sahibi olarak Allah’ın huzuruna çıkarır maazallah.

Ashabı kiramı "faziletlerini anlatarak, şöyle değerlidirler, böyle değerlidirler, baksana şurada nasıl öldü, Allah, Hamza’nın ciğerlerine bak..." Bunlar çok su üstü değerlendirmeler. Yani Hamza’nın şahadetini edebiyat yeteneği en düşük olan bile anlatsa karşısındaki duygulanır. Kâfir bile duygulanır. “Yazık etmişler Hamza’ya.” der. Bu bir film sahnesi de olsa insan bundan ağlar, etkilenir. Mühim olan o değildir. Mühim olan ashabın nerde durduğuna bakmaktır. Nerde duruyor bu sahabi? Bütün hatalarına rağmen, kırıp döktükleri çanak çömleğe rağmen sahabinin durduğu bir yer var. Bu durduğu yeri arkadaşlar, Maide Suresi’nin 67. ayetinde buluyoruz.

Şimdi beraber düşünelim. Maide suresinin 67. ayetini:

“يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ”

“يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ” “Ey Resûl!” Kimi diyor Allah? Peygamber’ini diyor. Çünkü biz bir kere Kur’an’ı hakem kabul ediyoruz. Kur’an’ımız ne derse doğrudur. Çünkü Kur’an’a hâlâ itiraz eden yok. Hep Kur’an’ın etrafında çukur kazılıyor. Çünkü direkt Kur’an’la uğraşan zaten bu Ümmet’ten değil, Siyonist ajan diye hemen insanlar onu tükürük yağmuruna boğarlar. Ama Kur’an’ın etrafında kazılan çukurlar Kur’an’la iletişimi koparıyor aslında, bu da Kur’an adına yapılıyor. Kur’an’ı hijyenik hâlde getiriyorlar. Ashaptan arındırıp, Peygamber’den arındırıp hijyenik (!) bir Kur’an.

Önce Ebu Hanife'den arındırıyorlar. Sonra tabiin nesline Hasan Basri'ye karışıyor, sonra Ebu Bekir'den arındırıyorlar. Sonra Peygamber'in hadisleri zaman açısından değerliydi bu çağda Kur'an'a bu çağın gözüyle bakacak. Kur'an'ı Peygamber'den de kurtarıyor. Hijyenik, arındırılmış Kur'an, ulaşılamayan akü suyu gibi Kur'an'dır, içilmez. Akü suyu olarak kullanırsın. Kireci sıfır hâle gelmiş. Peygamber'den arındırılmış Kur'an, sahabiden arındırılmış Kur'an ne hâlde gelir, onu konuşuyoruz.

“بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ” “Anlat, ulaştır, tebliğ et!” demek. “يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ” “Rabb’inden sana indirileni tebliğ et, ulaştır!” Bu ayeti hafızlar yüz defa, bin defa okumuştur. Camilerde de konuşulur belki de Peygamber aleyhisselamın anlatılacağı her mecliste okunuyordur. “Ey peygamber! Sana indirileni tebliğ et.” Yani tebliğ etmek ne demek? Bunu böyle bil ve birilerine ulaştır, demek. Burada duralım ve bir soru soralım: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kendisine indirilen Kur'an'ı tebliğ etmekle mükellef mi mükellef? “وَأِنْ لَّمْ تَفْعَلْ” “Yapmayacak olursan” yani tebliğ etmeyecek olursan eğer, böyle bir şey olabilir mi? Senin vazifen tebliğ etmek olduğuna göre tebliğ edeceksin. Tebliğ etmeyecek olursan “فَمَا بَلَّغْتَ” “Bir şey yapmamış olursun ki o zaman sen. Seni niye gönderdik biz?” olur diyor ayetin kendisi. “وَأِنْ لَّمْ تَفْعَلْ” Yani yapmadığın bir pozisyon takdir edemeyiz.

Çok önemli bu arkadaşlar. Bakın Uhud şehitlerinin ismini sayarak, öyle ashabı kiramdan Bedir’e katılanların üç yüz otuz üç tanesinin ismini okuyarak şifa bulmak yok. Şifa bu mantıktadır. Kuru kuru isim zikri değil bu mantığı yakalamak lazım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tebliğ etmekle yani “alın Allah size bunu söyledi” demekle mükellef. Bunu yaptı mı yapmadı mı? Aynı surede “الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا” Allah “Bugün tamam. Nimetim size gelmiştir, İslam size ulaşmıştır. Benim emrim size gelmiştir.” dedi. Bunu neye göre dedi? Demek ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ” “Rabb’inden sana indirileni tebliğ et ey Peygamber” sözünü yerine getirdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz’e Allah’ın emrini yerine getirdi diye Allah Peygamber’ine şahitlik etmiştir. “الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ” Eğer Allahu Teâlâ’nın “يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ” ayetindeki tebliğ emri yerine getirilmemiş olsaydı Allah Teâlâ “dinim tamam oldu” demezdi. “Nimetim tamam oldu” diyor. Neden? Çünkü Peygamber tebliğ etti. Zaten bütün insanlık da buna şahit.

Sevgili Peygamber aleyhisselam Efendimiz de Veda Hutbesi’nde bunu protokole dönüştürdü mü dönüştürmedi mi? “Size beni soracaklar bu adam size getirdi mi dini diyecekler: أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ “Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi?” diye yüz yirmi bin sahabiye üç defa sordu. “يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ” “Evet, tebliğ ettin, tebliğ ettin deyinca: “اللَّهُمَّ الشَّهَدُ اللَّهُمَّ الشَّهَدُ” diye ellerini kaldırdı. “يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ” Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem “sana Rabb’inden geleni tebliğ et” emrinin protokolünü Veda Hutbesi’nde yaptı. Buna Kur’an şahit, tarih şahit. Kaldı ki ileride zaten bunu söylüyor. Burada şimdi tam kilit noktasına geldik:

Peki, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “tebliğ et” emrini gerçekleştirdi tebliğ etti. Peki, boşluğa mı tebliğ etti? Cebrail’den aldığını diğer meleklerle mi tebliğ etti? Nerde bu tebliğ edilenler? Kim bunlar? Meçhul isimlere mi emanet etti gitti? Bu tebliğ olmaz ki. “Bu kargoyu bir yere götür” sözüyle “bu kargoyu boşluğa at” sözü aynı mı? Tebliğ birisine yapılır. “Bunu ver” diyor. Tebliğ, ver demek. Bu tebliğ yani ulaştırma birine verilmedikçe bu görev yerine getirilmemiş demek ki. Maide Suresi’nin diğer ayeti “tamam bu iş, görev bitti” diyor. On binlerce insana “tebliğ ettim mi” diye soruyor, “tebliğ ettin” deniyor. Allah bu işe şahit tutuluyor. Tebligat yapıldı. Tebligat diye bir hikâye var değil mi? Mesela mahkeme tutanağı geliyor, diyor ki: “siz bunu aldığınıza imza atın”. Ne oluyor?

“Tebliğat yapıldı” diyor. Bu imza töreni nerede yapıldı? Veda Haccı’nda bunun töreni yapıldı. “Aldınız mı?” “Aldık.” “Tamam mı?” “Tamam.” “Şahit misin ya Rabb’i?” “Şahidim.”

Binaenaleyh ortada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in tebligatını yüzde yüz eksiksiz yaptığına dair kamuoyu var diyelim bizim deyimlerimizi kullanalım. Kim bunlar? Hanımlarına mı bıraktı? Ebubekir’e mi bıraktı? Âişe’ye mi bıraktı? Ömer’e mi bıraktı? Osman’a, Ali’ye, Enes’e, Zeyd’e kime bıraktı bunu? Sorduğu zaman yüz yirmi bin kişiye sordu. Onlar: “tamam ya Resûlullah biz duyduk sen Ali’ye vermiştin bunu” demediler. “Tamam, bize tebliğ ettin ya Resûlullah” dediler. Dolayısıyla Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabe’ye yani sağlığında onu görüp iman eden yüz yirmi bin kişi olduğunu tahmin ettiğimiz nesle bunu emanet etti.

O zaman bu ikinci noktadan sonra üçüncü noktaya geliyoruz: "Tebliğ et yoksa görevini yapmamış olursun" sözünü Mekke sokaklarında bulduğu birilerine mi emanet edip gitti? Yoksa Allah, “buna ver demiştin” diye güvendiği insanlara mı emanet etti? Sadece çok basit bir mantıkla bile düşündüğümüzde "herhâlde yavrum bu paketi götür amcalara verirsin" diye bir çocuğa bırakıp gitmedi. Böyle yapacak olsa tebligat zarfını, imzalı bir zarfı sokaktan birilerine Yesrib sokaklarından birine verecek hâli yoktu. Çünkü zaten Allah kime verileceğini ona öğretmişti. Kime verilecek bu? Öyle verilecek olsa amcasına bırakıp giderdi. Amcasına bırakmadı. Ona iman eden ve Allah’ın bu tebliği göğüslerinde muhafaza edebileceğine inandığı kimselere, Allah’ın imanlarını kabul ettiği kimselere bırakabilirdi. Aksi takdirde tebliğ vazifesini yapmadan gitmiş olurdu sallallahu aleyhi ve sellem. Tekrar toparlayalım:

Maide suresinin 67. ayeti ne diyor: يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ “Ey peygamber sana indirileni (nedir indirilen, Kur’an)Kur’an’ı tebliğ et.” Etti mi etmedi mi son inen ayetlerden biri olan الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ayetinden anlıyoruz ki tebliğ etti. Çünkü bu ayetle Allah “Tamam tebligat yapılmıştır, tesellüm belgeleri var.” buyurdu. Nerde tesellüm belgeleri? Cebrail’in tutanaklarında. Sonra da bu göklerde, Arş’ta, Levh-i Mahfuz’daki tutanaklar Veda Hutbesi’nde insan düzeyine de indirildi. "Size Allah’tan aldığımı tebliğ ettim mi soracaklar" dedi. Çünkü o da tebligat görevlisi ve endişe ediyor.. “Şahidiz, ettin ya Resûlullah” deyince o da Allah’ı şahit tuttu.

Buraya kadar zaten biliyoruz. Ama burada çok kritik bir soru soruyoruz: Bu paketi kime bıraktı gitti? Şahıslara mı bıraktı Ümmet’inin ilki olan ashâbı kirama mı bıraktı? Bir ayrıntı görseydik mesela deseydi ki: “Benden sonra bu emanetten on beş kişi sorumludur. Onlar birinci sınıf sertifikalı. Onlar kurs mezunu olduğu için onlara emanet edip gidiyorum.” Böyle bir şey görmüyoruz. Önünde yüz yirmi bin kişi tahmin ediliyor. Yüz binden az değil yüz otuz binden fazla değil. Yaklaşık hac yapan sahabe sayısı çocuklarıyla, kadınlarıyla, erkekleriyle beraber yüz bin ile yüz otuz bin arasındadır. Yüz bin olsun on bin olsun hepsine “beni sorduklarında ne diyeceksin” diye hitap etti. Hepsine hitap ettiğine göre demek ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kur’an’ın ve nübüvvet görevlerinin emanet edileceği nesil olarak onları görmüştür.

Buradan yola çıksak biraz sonraki okuyacağımız belgelerin hiçbirine gerek olmadan sadece buradan yola çıksak sahabinin bütününün masumluk seviyesi olmadan Kur’an emanetini taşımaya liyakatli mü’minler oldukları anlaşılıyor. Çünkü bir seçim yapmadan gitti. Evet, on kişiyi cennetle müjdeledi. “Filanca sahabide şu özellikler var” dedi. Ama kendisine tebliğ için emanet edilmiş olan Kur’an-ı Kerim’i bir ayırım yapmadan hepsine emanet edip gitti. Bugün Müslümanlardan bir grubu çıkıp Müslüman olduğunu iddia ettiği hâlde biraz sonra Ebu Zür’a’dan nakil yapacağız ki O, onları Müslüman kabul etmiyor. Çıkıp işte filancıyı kabul ederiz filancıyı etmeyiz. Filancanın kaşları kalın,

filancanın burnu uzun, filancanın adı iyi değil filanca şundan değil filanca bundan değil diye ashabı kiramın arasında Peygamber'in adına, üstelik Peygamber böyle isterdi muhakkak diye Peygamber'den daha peygamberci gibi bir mantıkla Peygamber aleyhisselamın adını kullanarak ashabı kiramın içerisinde cahilce, zındıkça bir ayırım yaparsa buna ne akıl dayanır ne mantık dayanır. Böyle bir şey olmaz. Böyle bir akıl olmaz.

Kendisi yüz yirmi bin kişiye bıraktı gitti. "Siz hariç ha" demedi ki. "Özellikle size bırakıyorum" da demedi. "Özellikle bırakıyorum" da demedi. Ama ashabın yerini tarttığımızda biz o Bedir'deki işte çok kahramanlar, Uhud'daki kahramanlar onlar çok duygusal ve çok lokal şeyler. Onun yanında küçük bir nokta bile değil.

Ashabın bütünü Allah'ın kitabının emanet edilmeye uygun bulunduğu insanlardır. Biz böyle iman ediyoruz. Buna iman ediyoruz. İçinde içki içmiş, alkol kullanmışları bulunmasına rağmen, zina irtikâp etmiş hatalıların bulunmasına rağmen ashabı kiramı bu konumda görüyoruz. Böyle görmeye de Kur'an zorluyor bizi. Buradan bir noktaya daha işaret edeceğiz. Bu يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ayetini oraya koyduk, bu anlaşıldı.

Bir noktayı daha Buhari, Müslim, İbn Mace'den izleyelim. Çok meşhur bildiğimiz hadis-i şerif hani Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da, Müzdelife'de yaptığı konuşmalarda bugün hangi günlerdeyiz, hangi aydayız, hangi şehirdeyiz diye hani meşhur başlayan sorusu var. Biliyorduk ama yahu Mekke'yi niye soruyor bize diye sahabe merak etmiş. "Haram aylarda değil miyiz? Kurban bayramının ilk günü değil mi? Burası Mekke değil mi" diye başlayan konuşmasında işte birbirinize kanlarınız haramdır, mallarınız haramdır, onurlarınız birbirinize haramdır diye sözünü bitirirken bu sözü bittiğinde ne buyuruyor sallallahu aleyhi ve sellem: **لَيُبْلَغُ الشَّاهِدُ الْغَائِبَةَ** Burada olan burada olmayana ulaştırırsın bu mesajımı" diyor. "Burada olan burada olmayana ulaştırırsın." Burada olan sözünü o gün hacceden bütün sahabiler -o arada abdeste filan gitmediyse- dinliyorlardı. Gittiyse de üç kişi abdeste gitti. Yahut da çocuğunu emzirmek için hacceden sahabilerden biri taşın arkasına çekilmişti. Ama yüz küsur bin sahabe "burada olan" sözünün muhatabıdır. Akıl var, mantığımız var. **لَيُبْلَغُ الشَّاهِدُ الْغَائِبَةَ** "Burada olan burada olmayana bu sözümü taşıyın, tebliğ etsin." Burada olan, sözünü dinleyen herkes, kimliği ile Peygamber aleyhisselamın o mesajını tebliğ etmekle görevlendirilmiştir.

Hâlbuki orada haccedenlerin belki yirmi bin, otuz bin tanesi o an müslüman olmuşlardı. O ay müslüman olmuşlardı. O hafta Müslüman olmuşlardı. O sene Müslüman olmuşlardı. Değil âlim olmak içlerinde yirmi tane sure bile ezber bilmeyen vardı. Gelirken çölde Muhammed'in adamları hacca gidiyor denmişti. E biz de gidelim Müslüman olalım diye o gün gelmiş daha namaz kılmayı bilmeyenler vardı. Bu eski âlimleri kast ediyorum. Ebu Hureyre, Enes "sen yavrum on senedir benimle berabersin sen tebliğ et bunları" demiyor. "Burada bulunan herkes bulunmayan herkese ulaştırırsın" buyuruyor.

Dolayısıyla Veda Haccı'nın standartları arasında o gün Resûlullah'a iman etmiş olarak aleyhisselatu vesselam orada bulunan herkes Muhammed aleyhisselatu vesselamın temsilcisidir. Bu hadis bunun belgesidir. Çünkü oradaki herkesi kendi temsilcisi olarak tayin etmiş bulundu. **لَيُبْلَغُ الشَّاهِدُ الْغَائِبَةَ** Herkes. Âlimleriniz demiyor. Önünde Ömerler, Aililer vardı. "Siz beni çok iyi dinlediniz. Yirmi üç senedir berabersiniz benimle" demiyor. Ne diye başladı konuşmasına "zannederim bir dahaki sene sizinle burada olmayacağım" dedi. Gidiyorum ben, ölümüm yaklaştı. Bunu söyleyip Ebubekir'i ağlattı. Ondandır "burada olan herkes olmayana benim emrimi, mesajımı ulaştırırsın" dedi. Ashabı kiram ilahiyat fakültesi bitirmeseler de medrese mevzunu olmasalar da hafız olmasalar da büyük müçtehit

olmasalar da filan topraklardan gelmiş Kureyş Lehçesi'ni –Arapça- bilmeyen biri de olsa Resûlullah aleyhisselatu vesselamın temsilcisi durumundadır. İşledikleri günahlara rağmen bulundukları konumu Allah göze alarak onları, özellikle Peygamber aleyhisselatu vesselamın temsilcisi durumuna getirmiştir.

Bu hadis-i şerifi Buhari'de 105. hadis-i şerif, Müslim'de 1679. hadis-i şerif, İbni Mace'de de 234. hadis-i şerif olarak okuyabiliriz ama tabi hadis-i şerif sadece Veda Haccı'ndaki konuşmasını ve o **أَلَا لِيُبَيِّنَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَةَ** cümlesini ihtiva ediyor ve yukarıda bahsettiğim "O, hangi aydır? Neredeyiz biz" konuşmalarını arz ediyor, yoksa bu mantığı hadis-i şerifte bulamayabilirsin. Bunu ben özellikle burada bir delil göstermek için söylüyorum.

Netice olarak kardeşler, "Ashabı kiram, Hendek'te nasıl kazma vurdular da kazmayla taşlar yarıldı? Filanca sahabinin eliyle filanca kerametler görüldü." Bunlar çok uç konular. Bunlara dayanacaksa bizim sahabi imanımız, lazım değil. Eğer sadece kahramanlık gösteren, elinde kerametler çıkan sahabiye biz güveneceksek sahabi kalmadı. Beş-on sahabiyle o zaman yaşayacağız demektir. Sahabiye blok olarak -paket olarak- ele almak gerekiyor. O, paket olarak ele aldığımızda da işte mantık budur. Bu mantıkla ashabı kiramı görmeye çalışıyoruz. Elhamdülillah!

دَرَكَنَ أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَ مَلَائِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرَهُ وَ شَرَّهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَ الْبُعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ derken hangi hâleti ruhiye ile bunu söylüyorsam "ashabı kiramı" da aynı duyguyla söylüyorum. Belki biz onların tırnaklarında kir olacak durumda değiliz ama İmam Şafi rahmetullahi aleyhin dediğiyle aynı şeyi söylüyoruz: **أَحِبُّ الصَّالِحِينَ وَلَسْتُ مِنْهُمْ لَعَلِّي أَنْ بِهِمُ الشَّفَاعَةُ وَأَكْرَهُ مَنْ تَجَارَتَهُ الْمَعَاصِي وَلَوْ كُنَّا سَوَاءً فِي الْبِضَاعَةِ**: "Salihleri seviyoruz, her ne kadar ben onlar gibi değilsem de şefaatlerini umuyorum. Günahkârlardan nefret ediyorum, her ne kadar ben de onlar gibiysem de." Aynı şeyi söylüyoruz. Ashabı kiramı, Amentü'nün içeriğinden biri görüyorum. Evet, Amentü'de **"وَبِالصَّحَابَةِ"** diye bir bölüm yok ama **"وَقُ رُسُلُهُ"** var. **"وَقُ رُسُلُهُ"** de Resûlullah var. Resûlullah'ın bana ulaşması için de Ebubekir gerekiyor. Kaldırdığım zaman Ebubekir'i, nereden Resûlullah'a ulaşacağım ki? Köprüyü yıkıyorum.

Buradan yola çıkarak bu Ümmet'in dalalet fırkaları ve o dalalet fırkalarından hidayet ummaya çalışan akılsızları -bu asırdaki üç-dört tane akılsız- hariç, bu Ümmet zamanından beri Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabını imanlarının parçası olarak görürler ama ta o ilk günlerden itibaren şeytan, bu sahabi konusunu irdemiştir. Ebubekir'le Ömer'e kaşıdırarak fitne sokmak istemişlerdir.

Çok enteresan bir olayı nakledeyim, bu da sahih bir hadis-i şeriftir: Âişe radiyallahu anha Ânnemiz'e diyorlar ki -onun sağlığında meydana gelmiş bir olay demek ki-: "Ebubekir'le Ömer'e çok sataşıyor insanlar." Çünkü Ebubekir olmasa ne güzel, "İslam" diye bir şey olmayacaktı şimdi. Zındıklar kaşıyıp duruyorlar. Ebubekir ve Ömer! Niye? Ebubekir ve Ömer'in sağlığında Medine'ye bile giremediler. Küfür başını kaldıramadı. Nefes alamadılar. Tabi sataşıyorlar: "Sen ne diyorsun yani daha sahabinin nesli devam ediyor. Sen Resûlullah'ın hanımı, bizim anamızsın; Ebubekir'le Ömer'e sataşılıyor, hakaret ediliyor." Allah anamızdan razı olsun. Demiş ki: "Allah bir insanı severse böyle olur tabi." demiş. "Allah bir insanı severse böyle olur." demiş. Ne kastediyor? Herkes hayret etmiş. "Ne demek?" diye. "Ebubekir'le Ömer öldü, daha ne namaz kılma imkânları var ne oruç tutma imkânları var. Kapıları kapandı. Cahiller onlarla uğraşarak sevaplarını onlara gönderiyorlar." demiş. Bu tabi Âişe radiyallahu anha mantığı. Demek ki o da görüyor ki güya Müslüman, namaz kılıyorsun, Ebubekir'le uğraşır mı namaz kılan adam? Resûlullah'ın mağara arkadaşıyla uğraşıyorsun, akılsız! Hiç mi aklın yok? Git, bari meçhul bir isimle uğraş. Uğraşacak başka kimse bulamadın mı? Güneşe eliyle tutmaya

alışıyor. Bırak yanmayı, yaklaşamazsın ki yanacaksın. Güneşe yaklaşamazsın sen ki “hadi, yandı elin” diyeceğim. Elin yanacak hâlde bile olmaz. Erirsın sen ama her hâlükârda şeytanın da dertleri var tabi, şeytanın da bir sürü projesi var. O da uğraşıyor. dem aleyhisselamdan beri kim bilir, yatırım yapıyor ashabı kiramı rrtmek için. Direkt Kur’an’ı rrtmeye kalksa bunu başaramayacak.

Burada kardeşlerim, bütün bu anlattığım mantığı Tusteri isimli büyük tabiin neslinden sonraki ulemanın büyüklerinden olan zat -hatta tabiin olduğunu da zannediyorum- Ebu Zur’a’dan bir nakil yapıyor. Ebu Zur’a sahabi değil, ondan sonraki nesilden. Çok orijinal tespitler yapıyor. Bu tespiti metin olarak yazmasak bile mantık olarak zikretmemizde fayda var. Biraz önce bahsettiğim **لَا لِيُبَيِّنَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَةَ** hadisinde ya da **يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ** ayetindeki mantığı Ebu Zur’a rahmetullahi aleyhten naklediyoruz. Diyor ki: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabından birisini tenkit eden i buldun mu onun zındık olduğunu anlayabilirsin.” diyor. “O, zındıktır.”

Arkadaşlar,

Zındık, zel bir deyimdir. -Bu söz devam edecek de bu zındık kelimesini açayım.- Zındık; Müslümanların içinde yaşayıp Müslümanları içinden okertmeye çalışan hain demektir. Aslında mnafıktır bu ama insanlara “münafık” demek caiz olmadığı için -müşahhas bir kişiye “sen mnafıksın” demek caiz olmadığı için- limler “sen mnafıksın” diyememişler kimseye. Bilhassa Abbasiler Dönemi’nde “zındık” diye bir kavram oluşturmuşlar. Zındık; kafası vurulması gereken hain demek ama camide Müslümanlarla gelip iftar eder çünkü zındık; akıllıdır, sosyal ilişkileri de iyidir, İslam’ı iten oyar.

Ebu Zur’a rahmetullahi aleyh ne diyor: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabını tenkit eden birisini gördüğün zaman onun zındık olduğunu bil.” diyor. Neden? Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi biz hak kabul ediyoruz. Kur’an’ın da hak olduğunu kabul ediyoruz. Ebu Zur’a’nın sözü devam ediyor: “İki şey bizim için haktır; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve Kur’an. Hem Resûlullah hem Kur’an, bize ashabın eliyle ulaşmıştır. Biz ashabın eliyle Kur’an’ı ve Resûlullah’ı aldığımıza göre; ashabı tenkit eden bizim ulaştığımız iki hakka gittiğimiz köprüyü yıkmak istiyor. Biz, kprmz yıkanı yok saymayı tercih ederiz.” diyor. Onun için de buna “zındık” diyor. Çünkü zındık; kfir demek. Sen beni Kur’an’ımdan ve Resûlullah’ımdan koparmak istediğine göre sen kop, gvur ol daha iyi çünkü sahabiden kopunca nereden buldun ki Kur’an’ı? Sana Kur’an uçup gelmedi. Gece ryanda geldi o zaman bu Kur’an! Ahabı kiram yoksa Sünnet’i nereden buldun? Demek ki o zaman özel olarak sana vahiy geliyor. Böyle olmayacağına göre sen, özel olarak Kur’an’ı gece ryanda göremeyeceğine göre veyahut da cinler sana bir şey getirmeyeceğine göre o zaman sen köprüyü yıkmak, aradaki iletişim bağımı yıkmak istiyorsun. “Ben sahabisiz, Kur’an’sız ve Sünnet’siz kalmaktansa sen dinsiz kal.” diyor. Yani sen böyle yapmak istediğine göre kfirsın. Tabi burada kardeşler, çok ağır bir ifade bu. Hatip Bağdadi’nin “el-Kifaye” isimli kitabından bunu naklediyorum. Diğer hadis kitaplarında da nakledilmektedir. İbnu’l Arabi’nin “el-Avasım ve’l Kavasım” adlı eserinde bunun daha ayrıntılı açıklamaları da var. Bu eser, ashabı kiramla ilgili yazılmış en değerli kitaplardan birisidir. Ahabı kiramın içine düştüğü sorunlarda “Biz nasıl yorum yapacağız?” ile ilgili bir kitaptır.

Her hâlükârda Hatip Bağdadi, mevsuk bir hadis limi olduğu için ondan bunu naklediyorum. Bu Ebu Zur’a’nın sözünün ben, yorumunu yapıyorum. Ne diyor: “Kardeşim, sen, beni sahabi konusunda zayıf düşürmek istiyorsun. Sahabiye tenkit ediyorsun. Tenkit ettiğin sahabi, hangi sahabi olursa olsun benim Kur’an’a ve Resûlullah’a ulaştığım bir kaynaktır. Aracı onlar bana. Ben derenin başına geldim, sen köprüyü yıkılmış hâle getirdin. Ben karşıya geçemeyeceğim bu sefer; Kur’an’a

ulaşamayacağım, Resûlullah aleyhisselatu vesselama ulaşamayacağım. Dolayısıyla ben Kur'an'sız ve Resûlullah'sız kalacağım yani dinim yıkılacak. Sen köprümü yıkan biri olarak sen dinsizsin, zındıksın sen.” diyor. Buradaki ifade çok ağır ama hak etmesin kimse bunu ne yapalım? Ağır sa hak etme! “Bu ifadenin muhatabı değilim ben.” de ama sen “muhatabı değilim” diyerek benden kurtulamazsın, Ebu Zur'a'dan kurtulamazsın. Niye kurtulamazsın? Bu eylemi yaptığın sürece zaten bu belli bir şahsa hitap etmiyor. “Kim Resûlullah'ın ashabını tenkit ediyorsa” diyor.

Burada kardeşlerim, çok önemli bir ayrıntıya parmak basmak istiyorum: “Filanca sahabi filanca sahabiyle kavga etti. Filanca sahabi zina yaptı; Maiz zina yaptı. Filanca sahabi filancanın parasını çaldı. Filanca sahabi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yakasına yapıştı, az kalsın boğuyordu onu.” Bunları söylemek sahabiye tenkit etmek değildir. Bunlar hakikatin konuşulmasıdır ama “Allah Teâlâ'nın huzurunda meleklerin şahitliğiyle geldi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yakasına sarıldı, şuradan az kalsın boğulacak gibi izi çıktı. Bunu Allah gördü, melekleri gördü, Peygamber aleyhisselam gördü. Binlerce sahabi kuş gibi, o adamı parçalayacak. O şekilde izlediler, gördüler. Buna rağmen “Peki!” dedi Efendimiz. Onunla tokalaştı. İstedğini verdi. Affetti onu, gitti.” Bu olayı, bu şekilde nakletmek başka “Vay Peygamber'i boğacak adam!” diye onu boğmaya çalışmak başka. İkisi arasında çok fark var. Biri; olayı haber yapıp ibret almaktır, Peygamber aleyhisselam bile ne çekti insanlardan diye kendisine ders çıkarmaktır. Öbürü; bunun üzerinden ashabı yıpratmak, Peygamber'i adamsız bırakmaktır. Peygamber aleyhisselam bu olaydan etkilenip yaralanan birisi; o, bunu gündem yapmıyor. Sen niye gündem yapıyorsun ki? O, amcasının katilini huzuruna aldı: “Sahabimsin, cennette beraberiz.” dedi ona. Sen niye affetmiyorsun ki? Kim oluyorsun ki affetmiyorsun sen?

Hanımlarından biri Peygamber aleyhisselamı üzdü; sonra onunla gece hayatı yaşadı, gündüz hayatı yaşadı. Sanane! Ashabı kiramı tenkit etmekle ashabı kiramın artı ve eksilerini konuşmak aynı şey değil. Artı ve eksilerini konuşmak, Kur'an'ın yaptığı şey zaten *قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَيَّ* Peygamber aleyhisselamla tartışıyor. Kadın gelmiş: “Nasıl Allah'ın hükmü olmaz böyle?” diyor, tartışıyor. “Yok, bir ayet inmedi bu konuda” diyor. “Nasıl inmez! Kocam beni şöyle etti, böyle etti.” diyor. O koca, gündem, ayet gündemi, sure adı bu; tartışma suresi. Bak, Mücadele Suresi; tartışma suresi. Tartışıyor, kocasını şikâyet ediyor. Koca gündem, kadın orada Peygamber aleyhisselamın huzurunda bağırıp çağırıyor, o gündem. Bütün bunları yok sayıp ‘yok olmadı böyle bir şey, süt liman her taraf’ dersin, e bu yanlış bir şey. Ama ‘vay Peygamber'in huzurunda tartışıp ayet inmesine sebep olanlar, onlar dağdan düşsün, cehennemde yansın’ dersin o zaman sen olayı haber yapmak, ibret konusu yapmak değil olaydan daha büyük olay çıkarmak isteyen zındıklık yapmış olursun. İşte buna zındıklık denir. Çünkü hiç kimse zaten ashabı kiramın masum olduğuna, gökten melek gibi düşüklerine inanmıyor ki.

Tam aksine zilzurna cahiliye hayatından geldiler. Katil insanlar vardı içlerinde, şarapçı insanlar vardı, zinacı insanlar vardı. Daha önce Peygamber'i öldürecek büyük bir operasyon yapılmış, içlerinde Hâlid bin Velid vardı. Ebu Süfyan vardı, defalarca ordular kurup Medine'yi işgal etmeye çalıştı. Bunu Allah biliyor. Bildiği hâlde Allah, onlara rahmetiyle muamele etti. Daha sonraki bölümlerde göreceğiz, onlar hakkında inen ayetler zannedersin ki Cebrail hakkında inmiş ayetler. Hepsı Ebubekir hakkında inmedi ki. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ailelerle beraber yani ailece çoluk çocuk hep beraber, yaklaşık beş yüz kişi Medine'ye hicret ettiler. Hadi diyelim onlar ilk, saf Müslümanlar. ‘Eli, Allah'ın eli onların elinin üstündedir’ dediği ayet yaklaşık bin kişiyle ilgili ve bunların bir kısmı daha önce Peygamber'e kılıç kaldırmış insanlar. Ömer o ayete dâhildir. Ömer, Peygamber'i öldürmek için yola

çıkmişti. Allah'ın koyduğu son noktayla senin durduğun nokta farklı olamaz ki. Allah'ın koyduğu noktada bembeyaz, senin durduğun noktadan kara görünüyor.

Ashabı kiramla ilgili çok minik bir nüans bile tehlikelidir. Belli sahabilerin belli hataları var. Bu hataları Allah biliyor; zaten bunlar Allah'ın huzurunda yapıldı. Kur'an-ı Kerim'de onlarla ilgili ayetler, muhacirler, ensarla ilgili, onlara tabi olanlarla ilgili ayetler -bunları inşallah göreceğiz- bunlarla ilgili hükümler sıradan konular değil ki. Yani tarihi bir belge değil ki bunlar, Kur'an ayeti, Kur'an belgesidir. Binaenaleyh ashabı kiramı biz, imanımızla ilgili görüyoruz. Amentü Esasları'nda yok ama. Nasıl yok ya? Ne demek Amentü Esasları'nda yok? Kimden duydun Amentü Esası diye bir şey? Amentü Esası diye bir hadisi kimden duydun sen? Kaç şeye inanmam gerektiğini söyleyen kim? Filan sahabi. Bir insan "benim anam babam yok, ben böyle yaratıldım" diyebilir mi? Âdem aleyhisselamdan başka kim bunu söyleyebilir? Kaynağını ispat edemeyen, varlık iddia edemez ki. Geldiğin yöntemi ispat etmen lazım ki senin varlığın söz konusu olsun. Yoktan var olmak Âdem aleyhisselam için o da çamurdan üstelik; gene bir aslı var. Elinde iman esası diye bir şey varsa bunu kimden duydun kardeşim? Resûlullah'tan duydum. Nerde gördün Resûlullah sallahu aleyhi sellemi? Elini mi öptün? Kabr-i şerifinde, huzurunda durdun da mı sana hacda bunları söyledi?

Sahabiye kaldırmak, kökten kaldırmak akılsızlıktır. Kökten kaldırmama numarası yapıp irdelemek zındıklıktır. Çünkü o da aslında kaldırmaya çalışmaktır. Tekrar ve tekrar söylüyorum: masumluk bambaşka bir şey. Öyle bir iddia olamaz, cahillik olur. Masumluk iddia edemeyiz ashabı kiram için. Radiyallahu anhum cemian. Bu hususta son bir not daha ilave edeyim, bu bölüm için: Ashabı kiram ilk zamanlardan beri hep gündemdir. Hayatları da zaten gündem olmuştur. Ömer boşuna öldürülmemiştir, Pers İmparatorluğu'nun bedeli olarak öldürülmüştür. Bedir'in intikamı için Hamza öldürülmüş, şehit edilmiştir. Osman ibni Affan radiyallahu anh, şarktan garba kadar Kur'an'ı yaymanın bedeli olarak şehit edilmiştir. Ali radiyallahu anh, Ümmet'in dirlik umudu, birlik umudu olduğu için öldürülmüştür. Hüseyin radiyallahu anhin feda edilişi bunun içindir. Ashabı kiramın zaten bu dünyada varlık ve yoklukları bir defa Ümmet-i Muhammed'in onlara bağlanmasının nedenidir.

Ashabı kiram sıradan olamazlar. Evet, bütün bu konuşmalarımıza, bu belgelerimize, bu anlayış ve mantığımıza rağmen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi de üzdüler. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellemin, mescitte kalkıp birbirlerine terliklerle girişen, kılıçlarına sarılmaya başlayanlara 'benim sağlığında mı siz birbirinizi döveceksiniz, benim sağlığında mı kafalarınızı kopartacaksınız' diye ikaz etmesi, sağlığında bile Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellemi üzdüklerini gösteriyor. Ama 'Beni üzenleri listeden silin' demedi. Buna rağmen akşam onlara namaz kıldırdı. Zina edeni oldu, onu da sonra camiye, mescide soktu. İçki içenini affetti. Çünkü sahabi masum değildi. Melek değildi, insandı. İnsan olarak yaşadılar, insanlığı zirvede yakaladıkları için de zaten Allah onlardan razı oldu, memnun oldu.

Burada İmam Gazali rahmetullahi aleyhten bir nakil yapacağım. Bu derste tanıtımını yapayım, ikinci derse aktaralım. İmam Gazali'nin 'el- İktisadu fi'l İtikad' isimli bir kitabı var. Çok küçük hacimli bir kitaptır. Felsefeden arınmış, temel itikat konularını nasıl anlamak gerektiğine dair bir kitaptır. Ama Gazali'nin bu kitabı itikadın siyasi boyutuna da işaret eder. El- İktisadu- bildiğimiz iktisad kelimesi, fi'l- İtikad; itikatta dengeli tavır demek. Kitabın adı çok orijinal. Bu kitabın sahabiyle ilgili bir bölümü var. Kitabın kendisi çok küçük, öyle bir formalık, iki formalık bir kitaptır ama çok mübarek. Gazali'nin küçük kitapları büyük kitaplarından daha hoştur. Mesela 'Eyyühe'l Veled'i vardır, küçük, bir formalık kitaptır. 'İhya-yı Ulumiddin'i okumaya çalışana kadar sen, onu okuyan âlim olur. Yani 'Eyyühe'l Veled'i

okusan âlim olursun. Güya çocuk için yazmış, alimallah bana, benim yaşımda ağır geliyor. Nasıl? O zamanın çocukları kırk yaşında mı doğuyordu, nasıl oluyorduysa?

Bir; sadece o kitap talebelerinden biri rica etmiş: ‘çok ağır oluyor dersler’ demiş, ‘benim için özet bir şey yaz’ demiş. O da çocuğa özet bir şey yazmış, vermiş. Dokuz yüz sene önce Ümmet’in kültürü ne durumdaydı, şimdiki kültür ne durumda, oradan ölçebiliriz. Sadece orayı alsan yeterli. Hâlimiz bu ama inşallah iyiye doğru gideriz. ‘El-İktisad fi’l İtikad’ da çok orijinal başlıklar var. Bilhassa siyasetle ilgili bakışları Gazali’nin çok güzel. Hep Gazali’yi böyle elinde tesbih, oturup tesbih çekiyor zannediyoruz. Sadece bu kitaptaki, iki-üç cümlesi var siyasetle ilgili; siyasete, Müslüman’ın liderliğe, siyasete nasıl bakması gerektiğiyle ilgili, o cümleleri bile alınsa bir dev ilim adamı karşımıza çıkıyor rahmetullahi aleyh. Fezada bir derya bu. Gazali âlim kelimesini, allame kelimesini bir türlü tatmin olarak onunla ilgili kullanamıyorum. Yani o âlimse bu sefer filancaya ne diyeceğimi bulamıyorum. Kalıpları uymuyor. Yani bir feza adamı. Allah da rahmet etmiş, feyiz ve bereket vermiş. Elli beş yaşında vefat ediyor. Elli beş senede beş asırlık iş yapmış. İmamı olan imam Şafi de o yaşlarda vefat ediyor. Her hâlükârda bu kitapta, ‘el-İktisadu fi’l İtikad’ isimli kitabında sahabiye objektif olarak nasıl bakılması gerektiğini, aşırı uçlara kaçılmaması gerektiğini ve sahabinin üzerinde tenkit yapılması, ileri geri konuşulmasının akıbetinin ne olabileceğini çok hoş bir şekilde özetliyor. Bir dahaki derste inşallah Gazalimizin bu ‘el-İktisadu fi’l İtikad’ isimli kitabından alıntı yaparak başlarız.

Ve sallallahu ve selleme alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Velhamdülillahi Rabb’il âlemin.